

พระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก MODEL MONK FOR BUDDHISM PREACHING TO THE GLOBAL SOCIETY

พระชลญาณมุนี (สมโภช ธมฺมโภช/นาคสิทธิเลิศ)* บุญทัน ดอกไธสง**

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ***

Phrachonyanmune (Sompoch Dhammabhojjo/Naksitilert), Boonton Dockthaisong,
Phramaha Boonlert Indhapanyo

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษากระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก 3) เพื่อนำเสนอต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก การวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1) อัตลักษณ์ของการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า พระสงฆ์ในสังคมไทยมีวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายของการสอนการเผยแผ่ คือ การนำหลักธรรมที่ศึกษาปฏิบัติมาเผยแผ่ โดยการยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง (เทศนา) เพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจอย่างถูกต้องมีเหตุผล เพื่อละชั่ว ทำดี มีความสุขสงบ มีสันติ หรือถึงนิพพานอันเป็นจุดสูงสุดของชีวิตในทัศนะคติทางพระพุทธศาสนา แต่พระสงฆ์ในสังคมไทยส่วนใหญ่เน้นสอนเรื่องทานเป็นลำดับแรกต่อด้วยศีล และภาวนาสุดท้าย หลักการและวิธีการในเผยแผ่หลักธรรมมีความหลากหลายวิธี รวมถึงการปฏิบัติตนในการเผยแผ่ศาสนามีความแตกต่างกันไปตามสภาวะของผู้ปฏิบัติ

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2) กระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบ พบว่า ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลกนั้น เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้น ทุกชาติทุกภาษาได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกัน ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นประชาชนในสังคมโลกได้รับทราบเรื่องราวต่างๆ จากการดำเนินงาน เช่น การผลิตบุคลากร ให้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีการศึกษาวิชาการทางพุทธศาสนา พร้อมทั้งฝึกฝนตนเองอย่างแตกฉานก่อน (วิชาจรณสัมปันโน) มีการผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเผยแผ่ที่เข้าใจง่าย มีการประยุกต์พุทธวิธีในการเผยแผ่ คือ นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในการสอนให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน โดยยึดหลักธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง แล้วนำมาอบรมสั่งสอนพุทธบริษัทให้นำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น เน้นสอนเรื่องภavanaเป็นลำดับแรก ต่อด้วยศีล และทานสุดท้าย ซึ่งเป็นกระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก ที่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของทั้ง 2 ท่าน ได้แก่ พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร) และพระภวนาวีเทศ (เชมธมโม ภิกขุ) ที่มีผลงานปรากฏและเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ช่วยให้ผู้ที่ศึกษาพระพุทธศาสนาเกิดความรู้ความเข้าใจวิธีการ สามารถนำรูปแบบไปพัฒนาชีวิตในทิศทางที่ถูกต้อง อันจะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ประเทศชาติ ต่อสังคมโลก

3) ต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก พบว่า ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลกของพระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร) และพระภวนาวีเทศ (เชมธมโม ภิกขุ) โดยยึดหลักธรรมกถึกหรือธรรมะสำหรับนักเผยแผ่ 5 ประการ คือ 1) แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยากกลุ่มเล็ก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป โดยลำดับ 2) ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความ ยกย่องไปต่างๆ ตามแนวเหตุผล 3) แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่เขา 4) ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อาภิส คือ สอนเขามีใจเพราะมุ่งที่ตนจะได้ลาภ หรือผลประโยชน์ตอบแทน 5) แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงธรรม แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น สิ่งที่ทำนุ่งเน้นการปฏิบัติตน โดยมีศีลจรรย์วัตรอย่างเคร่งครัดงดงาม นับว่า เป็นคุณสมบัติภายนอกที่เกิดศรัทธาต่อผู้พบเห็น นอกเหนือจากคุณสมบัติทางกายภาพ มีการศึกษาศึกษาค้นคว้าวิชาการต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจอย่างดี ถือว่าเป็นคุณสมบัติภายใน รวมถึงการการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย

คำสำคัญ : พระสงฆ์ต้นแบบ, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

Objectives of this research were 1. To study the identity of a model Buddhism preaching monk in Thai society, 2. To study the process of Buddhism preaching to the world society of a preaching monk and 3, to propose the preaching model of successful Buddhism preaching monk to the world society. Methodology was the qualitative research method, collected data from 25 key informants with structured-in-depth-interview and 12 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation.

Findings of this research were as follows:

1. Identity of model monks was that the Buddhism monks had identity in preaching with objectives and purpose in preaching. They used well practiced Dhamma to preach people to understand the Dhamma principles causes and effects, to abstain from bad doing, commit good doing for tranquility and peace with Nirvana as the ultimatum goal in life. Majority of Thai monks concentrated on Dhamma, giving, first and Sila, precepts then Pavana, meditation at the end. There were many ways to preach Buddhism including individual differences of the preaching monks.

2. The model monks' process of Buddhism preaching to the world society was that Buddhadhamma education was open for all levels of people from all nationalities and languages. The preparation process such as Dhamma preaching monk education for physical and mental readiness (vijjacharanasampanno), media production for Dhamma preaching were also open for all concerned to know. Buddha's teaching methods, Dhamma and Vinaya, were adapted for easy understanding and appropriateness to the present situations in order for laity people to apply in daily life. The preaching process began with Pavana, meditation, then Sila, precepts and then Dana, giving. This process was used by two successful model monks in preaching Buddhism to the world society. They are Venerable Phradhammamongkolyarn (Viriyung Sirintharo) and Venerable Phrabhavanavideht (Khemadhammo Bhikku). These two model monks had performed the outstanding work in Buddhism preaching to the world, both in Thailand and abroad. The Buddhism learners clearly understood and comprehended Dhamma that they

could apply in daily life with the right directions which was the beneficial to self, to countries and to the world.

3. Models of Buddhism preaching to the world of two successful Buddhism preaching monks: Venerable Phradhammamongkolyarn (Viriyung Sirintharo) and Venerable Phrabhavanavideht (Khemadhammo Bhikku) were that the two model monks used the Dhammakatika, the qualities of preaching monk as; 1) the instruction was regulated and gradually advanced in details, 2) instruction with reasoning and referring to the cause and effect, 3) instruction with kindness for their benefits, 4) instruction without expecting worldly gain or something in return and 5) instruction in the way that it did not hurt oneself or others, not exalting oneself while contempting others. Instruction with good conducts which was the external quality the other people admired. The model monks, not only have external quality but also internal charm with good education and profound Dhamma knowledge and application of modern teaching media that were appropriate to the present time.

Keywords: Model Monk, Buddhism Preaching

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นในชมพูทวีป หรือประเทศอินเดีย ภายหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะได้เสด็จออกผนวชจากศากยวงศ์ จุดมุ่งหมายของพระองค์ คือ เพื่อแสวงหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยใช้เวลาแสวงหาความรู้ 6 ปี จึงตรัสรู้อุตรสัมมาสัมโพธิญาณ คือ ทรงค้นพบทางหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงเมื่อก่อนพุทธศักราช 45 ปี จึงได้พระนามว่า “พุทธะ” พระพุทธองค์ได้ทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ในหมู่สัตว์ เสด็จจาริกไปในนิคมชนบท เพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนที่ตรัสรู้แก่เวไนยสัตว์ทั้งปวง ในเบื้องต้นนั้น พระพุทธองค์ได้เสด็จไปแสดงพระธรรมจักกัปปวัตตนสูตรแก่ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทำให้ปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ต่อจากนั้น ทรงแสดงธรรมแก่ยสกุลบุตรและสหาย จึงทำให้บังเกิดมีพระอรหันตสาวกในพระพุทธศาสนาจำนวน 60 องค์ พระพุทธองค์ทรงส่งพระสาวกทั้งหมดไปเผยแผ่ธรรมะในที่ต่างๆ โดยไม่ซ้ำกัน โดยมีพระพุทธดำรัสในวันทีส่งพระสาวกออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคแรกมีใจความว่า “จรรถ ภิกขเว จาริกัม พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมปาย อุตถาย หิตาย สุขาย เทว มนุสสานัม เทเสถ ภิกขเว ธมมัม อาทิกถยานัม มชฺฌณกถยานัม ปริโยสานกถยานัม สาทถัม สพฺพญชนัม เกวลัม ปริบุญณัม ปริสุทฺธัม พรหมจริยัม ปกาเสถ” (วิ.ม. (บาลี)

4/32/40) แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหุชน เพื่อความสุขแก่พหุชน เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะอันบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยสิ้นเชิง” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่เป็นการเปิดประตูสู่การเดินทางเพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมแก่พุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ช่วยกันทำหน้าที่ในการเผยแผ่ และสืบทอด พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แผ่ขยายไปทั่วสารทิศ และพระพุทธองค์ทรงตั้งปณิธานในการเผยแผ่ของพระองค์ โดยการส่งพระสาวกไปประกาศพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระสาวกผู้ไปปฏิบัติหน้าที่นี้ ในกาลต่อมาที่เรียกว่า “พระศาสนทูต” “พระสมณทูต” หรือ “พระธรรมทูต” ซึ่งหมายถึงผู้ทำหน้าที่จาริกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่างๆ ทั้งใกล้และไกล ทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากว่า “ศาสนา” เป็นระบบความเชื่อที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม สังคมจำต้องมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นสื่อช่วยประสานคนในสังคมเข้าด้วยกัน ศาสนาจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในสังคม อิทธิพลของศาสนาจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานทั้งทางด้านจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม รวมทั้งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและวิถีคิดของคนในสังคม ให้รู้จักเสริมสร้างชีวิตอย่างมีสาระและมีค่าสูงสุดตามบทบัญญัติและจุดหมายของศาสนาที่ตนนับ

ดังนั้น ในปัจจุบัน ศาสนาทุกศาสนาสอนให้มนุษย์ทุกคนเกิดมามีเป้าหมายของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางสังคมไม่ว่าศาสนาใด ตัวอย่างเช่น ศาสนาคริสต์ กล่าวคือ ศาสนาคริสต์มิได้เริ่มต้นที่พระเยซู แต่เริ่มต้นมาตั้งแต่มนุษย์คนแรกเริ่มทำบาปและตัดความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพระเจ้าทั้งไป “บาป” คือการพูดคำว่าไม่กับพระเจ้า เมื่อพระองค์ถามว่ารักพระองค์หรือไม่? การไม่รักพระเจ้าสำหรับคริสตชนหมายถึงการปฏิเสธความดีงามทุกอย่างในชีวิต รวมทั้งการปฏิเสธการมีชีวิตนิรันดร์กับพระเจ้าด้วย และเมื่อปฏิเสธการมีชีวิตบรมสุขนิรันดร์กับพระเจ้านั้นคือมนุษย์ต้องพบกับความตายไม่ได้อยู่กับพระเจ้าอีก ดังที่ศาสนาคริสต์ได้ให้ความหมายคำว่า “ชีวิต” ไว้ 2 ประเภท คือ (1) ชีวิตในโลกนี้ หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้ตนเอง ครอบครัว และสังคมมีความสุขกาย สุขใจ และสันติภาพอันยั่งยืนในแบบนี้ (2) ชีวิตในโลกหน้า หมายถึง จุดหมายปลายทางของชีวิตที่เป็นความสุขนิรันดร์ คือ สวรรค์ อันเป็นอาณาจักรของพระเจ้า คริสต์ศาสนิกชนที่ประพฤติปฏิบัติได้ดีสมบูรณ์ที่สุดตามพระบัญญัติจะได้มีจุดหมายปลายทางของชีวิตคือสวรรค์อันเป็นการได้อยู่กับพระเจ้าในสรวงสวรรค์ (Somporn Promta, 2003)

เพราะเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงสอนให้เห็นในเรื่องของความจริงและสอนให้มนุษย์เข้าใจและเข้าถึงความจริงตามหลักอริยสัจ แม้คนส่วนใหญ่จะบอกว่าชีวิตเกิดมาเพื่อแสวงหาความสุข แต่ความสุขที่คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นความสุขล้วน แต่เป็นความทุกข์หรือไม่ ก็เป็นเหตุแห่งความทุกข์ ความสุขที่แท้จริงในมุมมองพระพุทธศาสนาก็คือความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ที่เรียกว่าภาวะแห่ง

นิพพาน ดังนั้นจุดหมายของชีวิตชั้นสูงสุด คือ ความพ้นทุกข์และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์พร้อมทั้งสรรพชีวิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์เป็นงานที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญมากในการที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตน เป็นการอนุเคราะห์ สงเคราะห์กันโดยธรรม ซึ่งต้องมีความอดทน อดกลั้น ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ เพื่อนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่แก่ชาวโลกให้รู้ถึงความเป็นจริงของชีวิต เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นการเอื้อประโยชน์กัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก

2.3 เพื่อนำเสนอต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งได้กำหนดแนวทางวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง และผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ตามระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยมีรายละเอียดรูปแบบการวิจัย ดังนี้ 1) ประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของพระสงฆ์กับการเผยแผ่ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก 3) ประเด็นเกี่ยวกับการเผยแผ่ของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก มีลักษณะที่ดีและเหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้ได้

3.2 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาขอบเขตด้านแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก จากการสัมภาษณ์จำนวน 25 รูปหรือคน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติงาน และ 2) กลุ่มผู้รับสาร

3.3 เครื่องมือใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก ที่มีต่อประชาชน แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลโดยประเด็นที่เป็นสาระสำคัญในการสัมภาษณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมและเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การลงพื้นที่ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต้นแบบ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลกของพระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิรินธโร) พระภาวนาวิเทศ (เชมธมโม ภิกขุ) และบุคลากรที่ร่วมทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และผลสัมฤทธิ์จากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีต่อประชาชน

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิรินธโร) พระภาวนาวิเทศ (เชมธมโม ภิกขุ) และบุคลากรที่ร่วมทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต่อการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 25 รูปหรือคน

3.5 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เมื่อได้การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์สกัดเนื้อหาเป็นต้นแบบ จากนั้นจะทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อรับรองต้นแบบที่ได้จากการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มพระภิกษุผู้เผยแผ่ และ 2) กลุ่มนักวิชาการ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมเกิดจากการประมวลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) **อัตลักษณ์ของการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**
พบว่า อัตลักษณ์ของการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึงสาวกของพระพุทธเจ้า ซึ่งได้ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือวัตรปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้ ด้วยคุณสมบัติที่เรียกว่า “ทวิญญูสามัญญตา และศีล” ในการอยู่ร่วมกันตามกฎเกณฑ์ที่เท่าเทียมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่มีความแปลกแยกแตกต่าง เป็นสังคมหรือชุมชนอารยะมีอิสระอย่างแท้จริง และเป็นแม่พิมพ์หรือต้นแบบของสังคมในอุดมคติ แม้บางท่านจะไม่ถึงกับสิ้นราคะ สิ้นโทสะ และสิ้นโมหะโดยสิ้นเชิงที่เรียกว่า “ที่จบ (เป้าหมาย) ของพรหมจรรย์” คือ โสตาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล อรหัตผล เหล่านี้เรียกว่า “ผลของพรหมจรรย์” แต่คงดำรงตนเป็น “สุปฏิปันโน” คือท่านผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ โดยเป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในด้านใด ซึ่งมีด้านชุมชน ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในแต่ละด้านก็มุ่งเน้นถึงการสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้กับประชาชน เพื่อก่อให้เกิดการทะนุบำรุงพระศาสนา ให้ความสันติสุขต่อสังคมโลกสืบไป อันเป็นหน้าที่และบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ ก็คือ ความเป็นผู้ส่งสาร มีจุดมุ่งหมาย มีวิธีการสอน มีอุบายประกอบการสอน มีรูปแบบ และแผนการสอนอย่างดี มีการสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น สามารถสร้างบุคลากรไว้สืบทอดพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า “พระธรรมทูต” ซึ่งผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแกนกลางในการพัฒนาแต่ในความเป็นจริงในปัจจุบัน

2) **กระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก** พบว่า จากการศึกษาระบบการการเผยแผ่เชิงพุทธของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก จะเห็นว่า ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลกนั้น ประกอบไปด้วยกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่ 1) การวางแผนการเผยแผ่ที่ดีมีระบบ 2) การผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ, และผลิตสื่อที่เข้าใจง่าย 3) การประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการเผยแผ่หลักธรรม ส่วนใหญ่การสอนภาวนาเป็นลำดับแรก ต่อด้วยศีลและทานสุดท้าย จะเห็นได้ว่า การวางแผนการเผยแผ่ที่ดีมีระบบ การผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาบุคลากร การสนับสนุน และผลิตสื่อที่เข้าใจง่าย ภายใต้วิธีการเผยแผ่ ที่ผสมผสานประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการเผยแผ่หลักธรรม ระหว่างเนื้อสาระที่บรรยายกับคุณสมบัติของผู้บรรยาย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการ เผยแผ่ ซึ่งเป็นกระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก ที่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางของ 2 ท่าน ก็คือ พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร) และพระภาวนาวิเทศ (เชมธมโม) ที่มีผลงานปรากฏต่อสาธารณชนนั้น นับได้ว่าเป็น

ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในระดับที่ดี และเหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงช่วยให้ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาเกิดความรู้ความเข้าใจวิธีการ สามารถนำรูปแบบไปสู่การพัฒนาชีวิต พัฒนาการเผยแผ่ในทิศทางที่ถูกต้อง อันจะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ประเทศชาติ ต่อสังคมโลก และที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนา นั้นเอง

3) ต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก พบว่า ต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก จะเห็นได้ว่า พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร) และพระภาวนาวิเทศ (เชมธมโม ภิกขุ) มีคุณสมบัติที่โดดเด่น ก็คือ 1) รู้หลักการสอน 2) รู้การวิเคราะห์ผู้รับสาร (ผู้ฟัง) 3) รู้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) รู้หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแผ่ 5) มีคุณสมบัติภายนอก (กายภาพ) ของผู้เผยแผ่ และ 6) มีคุณสมบัติภายในของผู้เผยแผ่ 7) รู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น หลักการเผยแผ่ของทั้ง 2 ท่าน นั้น ได้นำเอาหลักการเทคนิควิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้ามาปรับประยุกต์ให้เข้ากับเหตุการณ์ สถานที่ เวลา ชุมชน โดยยึดหลักธรรมกถึกหรือธรรมะสำหรับนักเผยแผ่ 5 ประการ คือ 1) แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ - His instruction or exposition is regulated and gradually advanced 2) ชี้แจงเหตุผลผลมาแสดงให้เข้าใจ คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความ ยกย่องไปต่างๆ ตามแนวเหตุผล - It has reasoning or refers to causality 3) แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่เขา - It is inspired by kindness; teaching out of kindliness 4) ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อาภิส คือ สอนเขาไม่ใช่เพราะมุ่งที่ตนจะได้ลาภ หรือผลประโยชน์ตอบแทน - It is not for worldly gain และ 5) แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงธรรม แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีชมผู้อื่น - It does not hurt oneself or others; not exalting oneself while contempting others” จะเห็นได้ว่า พระธรรมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร) และพระภาวนาวิเทศ (เชมธมโม ภิกขุ) มีคุณลักษณะ 3 ประการ 3 คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ พระสงฆ์ต้นแบบ จะต้องเป็นผู้มีความอดทนไม่แสดงกิริยาท่าทีอันจะทำให้เสียบุคลิกภาพ “ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง” เป็นผู้รู้จักข่มจิตในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เห็นแก่ความยากลำบาก ยอมตรากตรำทำงานเพื่อพระศาสนา 2) ด้านคุณธรรม พระสงฆ์ต้นแบบ จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมเป็นอุดมคติประจำตัวซึ่งคุณธรรมลักษณะพื้นฐาน เช่น ปฏิบัติตนตามโอวาทปาฏิโมกข์ “การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว” ถือเป็นคติประจำตัวที่พระสงฆ์ต้นแบบ ต้องถือเป็นอุดมคติด้วยการไม่ทำบาปทั้งปวง วาจา และใจ เป็นผู้ทำแต่ความดี ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น เป็นผู้มีความเมตตาปราณีต่อทุกคน มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ 3) ด้านการดำเนินชีวิต พระสงฆ์ต้นแบบ จะต้องดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน มีชีวิตแบบ

เรียบง่ายไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นผู้สละมระวังในการบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ เป็นผู้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความสัจไม่เบียดเบียนใคร มีแต่แผ่เมตตาธรรมให้แก่บุคคลอื่น นั้นเอง

5. สรุป

1) อัตลักษณ์ของการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กล่าวคือ อัตลักษณ์ของการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ ก็คือ 1) การยกอุทาหรณ์และนิทานประกอบ เป็นรูปแบบที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อยๆ เพราะทำให้เข้าใจความได้ง่าย 2) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมาอุปไมย ทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ลึกซึ้ง 3) ใช้สื่อธรรมชาติใกล้ตัว ทำให้รู้จักเข้าใจง่ายเป็นอุปกรณ์การสอน 4) การสาธิตให้ดูหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 5) การใช้ภาษาในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถในโวหารธรรมหรือการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณไหวพริบ 6) การเลือกคน พระพุทธองค์จะทรงเลือกบุคคลที่เป็นประมุขหรือหัวหน้า แม้ในการแสดงธรรมในท่ามกลางพุทธบริษัท เมื่อมีเป้าหมายจะโปรดบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพิเศษ แต่ก็ไม่ทรงทิ้งบุคคลส่วนมาก ทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์ในการฟังธรรมตามกำลังของตน 7) การรู้จักจังหวะและโอกาส เพื่อรอความพร้อมของผู้รับฟังทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทางจิตใจ 8) ความยืดหยุ่นในการสอน มีทั้งการยกย่อง การชม การปลอบประโลม หรืออ่อนอ่อนผ่อนตาม 9) การลงโทษและให้รางวัล เมื่อเห็นว่าบุคคลใดควรยกย่องก็ยกย่อง หรือควรตำหนิก็ตำหนิ 10) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยจะต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหา ประยุกต์พุทธวิธีในการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายของการสอน (การเทศนา) คือ การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง เพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจอย่างถูกต้องมีเหตุผล จะได้ละชั่ว ทำดี มีความสุขสงบ มีสันติ หรือถึงนิพพานอันเป็นจุดสูงสุดของชีวิตในทัศนะคติทางพระพุทธศาสนา แต่พระสงฆ์ในสังคมไทยส่วนใหญ่เน้นสอนเรื่องทานเป็นลำดับแรก ต่อด้วยศีล และภาวนาสุดท้าย โดยส่วนใหญ่วางหลักการสอนไว้ คือ 1) วิเคราะห์ผู้ฟัง 2) กำหนดรู้ปริบทของผู้ฟัง เช่น เพศ วัย ฐานะ เป็นต้น 3) กำหนดเนื้อหาสาระที่จะทรงใช้สอน มีขั้นตอนการเลือกธรรมที่จะนำมาสอนนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง 4) รูปแบบการนำเสนอ เช่น การสนทนา การบรรยาย และการตอบปัญหา เป็นต้น 5) วิธีการนำเสนอ เช่น บางครั้งทรงใช้วิธียกอุปมาขึ้นเปรียบเทียบ บางครั้งใช้วิธีตอบปัญหา บางครั้งใช้วิธีเล่านิทานมาประกอบ เป็นต้น 6) ลดส่วนที่เกินเพิ่มส่วนที่พร่อง มุ่งประโยชน์เกื้อกูล ต่อชาวโลก 7) การประเมิณผล พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีการประเมิณผลในการแสดงธรรมะทุกครั้ง เมื่อจบการแสดงผลพระธรรมเทศนาแล้ว จะเกิดคำว่าอัมมาภิสมโย คือ การได้บรรลุธรรมตามเหตุปัจจัย ส่วนคนที่อยู่ในที่ประชุม นั้น ก็สามารถบรรลุคุณธรรมมากน้อยต่างกันไปตามความแก่กล้าของอินทรีย์ 8) การติดตามผล พระพุทธองค์จะทรงติดตามผลความคืบหน้า ในเรื่องที่ได้รับสอนไป

2) กระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก กล่าวคือ ส่วนกระบวนการการเผยแผ่ของพระสงฆ์ต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลกนั้น โดยมีการผลิตบุคลากร และการผลิตสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญช่วย สิริธโร และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยครอบครัวในชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันและลดปัญหายาเสพติดของเด็กและเยาวชน” โดยสรุป ได้ 4 ประการ คือ 1) การให้ความสำคัญกับเด็ก 2) การฝึกฝนพัฒนาตนเอง 3) ความกตัญญูต่อบุคคล 4) การปฏิบัติตามหน้าที่นอกจากนี้ ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมแนวพุทธยังมีหลักการสำคัญอีก 4 ประการ คือ 1) การขัดเกลาแบบครบองค์ประกอบ 2) การขัดเกลาด้วยความเสมอภาค 3) คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล และ 4) เห็นความสำคัญในการฝึกฝนพัฒนาตนเองของเด็ก อย่างไรก็ตาม การนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์อาจยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไป เพื่อให้ชุมชนปลอดภัยจากปัญหาเสพติดอย่างแท้จริง ประการสุดท้าย การศึกษาอิทธิพลของกลุ่มองค์กรชุมชนที่พัฒนาตนเองจนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็ง ที่มีต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมภายในครอบครัว ตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มองค์กรในชุมชนบ้านแปะมีอยู่จำนวนหลายกลุ่มและมีความหลากหลายในบทบาท หน้าที่ สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มองค์กรทางเศรษฐกิจ 2) กลุ่มองค์กรทางการเมือง และ 3) กลุ่มองค์กรสงเคราะห์และวัฒนธรรมสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะสังกัดกลุ่มองค์กรมากกว่าหนึ่งองค์กรขึ้นไป ลักษณะของกลุ่มสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมดั้งเดิม กลุ่มประเภทนี้สามารถดำรงองค์กรอยู่ได้ด้วยวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งมีไม่มากนัก 2) กลุ่มที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มหรือจัดตั้งโดยภาครัฐความเข้มแข็งของกลุ่มขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยภายนอก โดยมีภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน มีบทบาทในฐานะ เป็นแหล่งผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน แหล่งเงินทุนในชุมชน หรือเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง 2) ปัจจัยภายใน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ทั้งนี้การที่จะดำรงองค์กรอยู่ได้นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาของชาวบ้าน โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “การพัฒนา” ของภาครัฐ อันมีอิทธิพลสำคัญในการสร้างวิถีคิดแก่สมาชิกในองค์กรชุมชนก่อน แล้วถ่ายทอดลงสู่วิถีคิดของสมาชิกในครอบครัวต่อไป และจากการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มองค์กรชุมชนมีอิทธิพลต่อกลุ่มต่างๆ ในครอบครัวแตกต่างกัน โดยเฉพาะกับกลุ่มพ่อบ้านที่เน้นในเรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการทำมาหากินเป็นหลัก ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านมีความคิดในเชิงอนุรักษ์มากกว่า และเน้นความสำคัญของสถาบันทางสังคมที่มีอยู่เดิม ส่วนกลุ่ม เด็กและเยาวชนกลับมีมิติการมองเห็นภาพองค์รวมของชุมชนได้อย่างน่าสนใจ และมีความ ใกล้เคียงกับภาพความจริง และได้เสริมมิติของความรักความอบอุ่นจากการจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัวและการ รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน ไม่เน้นการจัดการแบบสมัยใหม่แต่ให้ความสำคัญกับการจัดการตามศักยภาพของชุมชน โดยยึดหลักความพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต (Phramaha Boonchuay Sirindharo,2004)

3) **ต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก** กล่าวคือ ต้นแบบของพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก คือ 1) หลักการสอนของพระพุทธเจ้า 2) หลักการวิเคราะห์ผู้รับสาร (ผู้ฟัง) 3) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแผ่ 5) คุณสมบัติภายนอก (ทางกายภาพ) ของผู้เผยแผ่ 6) คุณสมบัติภายในของผู้เผยแผ่ และ 7) เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นข้อมูล (Data) กล่าวคือโลกในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัยสำคัญของการศึกษาในอนาคต มนุษย์ในโลกปัจจุบันจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องการพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิต ในการทำงานและสนองความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข แม้คำสอนทางศาสนาบางอย่างก็พยายามตีความและอธิบายด้วยเทคโนโลยี มีนักคิดบางท่านพยายามอธิบายหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เชื่อมโยงกับโลก แห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมเทคโนโลยี ในยุคปัจจุบันเราปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทำให้โลกต้องมีสถานะที่แปรเปลี่ยนไป สังคมโลกเปลี่ยนจากสังคมเกษตรอุตสาหกรรม มาเป็นสังคมแห่งข้อมูลสารสนเทศ ทำให้คนทั่วโลก ติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ยุคสมัยนี้เราพูดได้ในแง่หนึ่งว่าเป็นยุคของเทคโนโลยี การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการ ศึกษา และการพัฒนาตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่ เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้น ควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสาร อินเทอร์เน็ตถูกใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่างๆ มากมาย และทางการเผยแพร่ ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธก็มี มากยิ่งขึ้นตามมาด้วย และมีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญส่ง หาญพานิช ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา มีความต้องการในระดับมากขณะที่สภาพเป็นจริงในปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับค่อนข้างน้อยในทุกด้านที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ ได้แก่ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ การบริการความรู้ การสื่อสารความรู้ การใช้เทคโนโลยี วัฒนธรรมการไว้วางใจ วัฒนธรรมพลังร่วม นวัตกรรมเวิร์กเกอร์ สิ่งท้าทาย และ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรู้ ลักษณะงานที่ผู้บริหารมีความต้องการในระดับมาก ให้มีการนำองค์ความรู้ใหม่ๆ ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการความรู้ไปใช้ ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมา คือ การพัฒนาการเรียน การสอน หลักสูตร เทคโนโลยี ห้องสมุด การวิจัย การประเมินความดีความชอบ การดำรงรักษา บุคลากร การสร้างนักวิชาการ การกำหนดภาระงานของบุคลากร และ การบริการความรู้ ผู้บริหารมีความประสงค์ให้ในระดับมาก ให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามหน่วยงานทั้งแบบเป็นทางการและไม่

เป็นทางการมากขึ้น ให้มีการบริการความรู้ในลักษณะของการร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ (Boonsong Hanpanich, 2003)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรนำผลการวิจัยนี้ ไปใช้เป็นแนวทางแก่นักเผยแพร่ธรรมะในยุคปัจจุบัน เพื่อประยุกต์ธรรมะให้นำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา และประชาชนผู้รับฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ควรกำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้งงบประมาณจัดพิมพ์ผลงานวิชาการของพระสงฆ์ที่มีผลงานดีเด่นเพื่อเป็นการเผยแพร่ สนับสนุนกิจกรรมของพระพุทธศาสนา

3) ควรส่งเสริมบุคลากร คือ พระสงฆ์ในเมืองไทยให้เผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศให้มากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการฝึกอบรมพระธรรมทูต (สถาบันการศึกษาทางคณะสงฆ์) ร่วมกับองค์กรพระธรรมทูตในต่างประเทศให้มีการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้มีการเอื้ออำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากขึ้น โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เป็นสื่อกลาง นำวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ เข้าด้วยกัน นั่นเอง

2) สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรดูแลพระธรรมทูต ให้มีเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในแต่ละประเทศ รวมถึงพระธรรมทูตต่างประเทศและพระธรรมทูตในประเทศไทยให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อนำไปพัฒนาบุคลากรในการขยายงานให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความองอาจและสามารถที่จะอธิบายธรรมะให้กับชาวต่างชาติ ให้มีรูปแบบที่หลากหลายผ่านสื่อเทคโนโลยี Internet วิทยุหรือโทรทัศน์ ส่งเสริมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาพระเถระที่เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิและวิญญูรูปอื่นๆ อีกที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ทำนุบำรุงการเผยแผ่พุทธธรรมในประเทศและต่างประเทศให้มากขึ้น

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในประเทศไทยกับพระธรรมทูตในต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทั้งสองกลุ่มมาพัฒนาพระธรรมทูตและควรศึกษาวิเคราะห์งานการเผยแผ่ ส่งเสริมพระธรรมทูตในประเทศอื่นๆ ให้มีความมั่นคงสืบไป

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบพระสงฆ์ต้นแบบ ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นจุดเด่น จุดด้อยของการจัดโครงการพัฒนาและการเผยแผ่

References

- Boonsong Hanpanich.(2003).“*The Development of Knowledge Management Models in Thai Higher Education Institutions*” (Doctor of Education Degree Thesis). Faculty of Education. Chulalongkorn University.
- Chandradhar Sharma. (1991). *A Critical Survey of Indian Philosophy*.8th ed., (Delhi: Motilal Banarsidass.
- Heinrich Zimmer. (1956). *Philosophies of India*. New York: Meridian Books.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. *Pali Tripitaka. The Rules Reflect Mahachula Tepic*. 2500. Bangkok's Chulalongkorn University Printing College, 1992.
- Monier Williams. (1920) .*A Sanskrit English Dictionary. Revised Edition*. USA : Oxford University Press.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto). (2005). *Thai Buddhism in the Buddhist World*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phramaha Boonchuay Sirindharo. (2004). “Application of the Buddha’s Teaching in Socialization by Family in Strengthened community for Prevention and Reduction of Drug Abuse among the Youth”. *A Research Report*, the Institute of Buddhism. Ergonomics: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Samuel George Frederick Brandon. (1970). *A Dictionary of Comparative Religion*. New York: Scribner.
- Somporn Promta. (2003). *Human and Buddhism*. Bangkok: Sayam.
- Tinnapan Nakata. (2001). *Buddhism and Thai Society*. Bangkok: Sahai Block& Printing.
- Tinnapan Nakata. (1986). *The Monastics Role in Society Monks*. Bangkok : Aksorn Charoen Tat.
- Venerable Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1998). *Buddhist Teaching Methods*. Bangkok: Sahathammik Co., (2004).